

Årsrapport 2020

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap,
kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

BARNE-, UNGDOMS-
OG FAMILIEDIREKTORATET

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

ISBN
978-82-8286-374-2

Design:
TIBE T Reklamebyrå

Forsidefoto:
Unsplash.com

Buudir.no

Forord

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll (Kompetanseteamet) er et nasjonalt tverretatlig fagteam som gir råd og veiledning til hjelpeapparatet og enkeltpersoner. Teamet består av representanter fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Politidirektoratet (POD), Utlendingsdirektoratet (UDI), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), Helsedirektoratet (Hdir) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

Året 2020 har vært preget av koronapandemien. Dette har fått følger for Kompetanseteamets arbeid. Første halvår 2020 var det en nedgang i antall nye saker til Kompetanseteamet, sammenlignet med samme periode året før. Dette ga grunn til bekymring for at noen ikke søkte hjelp fordi skoler eller arbeidsplasser i en periode var stengt.

Det har vært viktig for Kompetanseteamet å opprettholde hjelpetilbudet og være tilgjengelig for dem som har ønsket veiledning gjennom pandemien. Til tross for perioder med relativt få henvendelser til Kompetanseteamet, har teamet i 2020 arbeidet med hele 649 saker. Dette er nær like mange saker som i 2019 (669 saker) og er det nest høyeste antallet saker i året siden teamets opprettelse.

I perioder med nedstenging av deler av samfunnet, har familier måttet tilbringe mer tid sammen hjemme. For utsatte som bor i familier preget av vold og kontroll kan dette ha hatt alvorlige konsekvenser.

Det er ikke bare Kompetanseteamet som er bekymret for at pandemien har medført økt risiko for vold og negativ sosial kontroll, samt gjort det vanskeligere å søke hjelp. Bekymringen er

omtalt i IMDi's rapport for minoritetsrådgiverne og integreringsrådgivernes arbeid i 2020.¹ Den regjeringsoppnevnte koordineringsgruppen for tjenester til utsatte barn og unge under covid-19 har påpekt bekymringen i flere rapporter. Kilden kjønnsforskning.no fikk i 2020 i oppdrag av Bufdir å dokumentere konsekvenser pandemien hadde for likestillingen i Norge, blant annet knyttet til vold mot kvinner. Kilden skriver følgende i sitt notat til Bufdir i 2020:

*«Fra både Norge og Sverige rapporteres det om at for minoritetskvinner og personer som er utsatt for æresrelatert vold eller negativ sosial kontroll kan situasjonen under pandemien bli enda verre, ettersom restriksjoner som følge av pandemien kan forsterke begrensninger av utsattes frihet. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) rapporterer om at det kan være høyere risiko for enkelte barn og unge med minoritetsbakgrunn å utsettes for, eller å stå i fare for å bli utsatt for, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll (Bufdir 2020; Jämställdhetsmyndigheten 2020)».*²

I årsrapporten gir Kompetanseteamet en analyse av statistikken og en oppsummering av erfaringer fra året 2020.

¹ <https://www.imdi.no/contentassets/435c666bbc0047619371edb808ed12f7/arbeid-mot-negativ-sosial-kontroll-og-aeresrelatert-vold-i-2020---imdi---oppdatert-versjon.pdf>

² https://kjonnsforskning.no/sites/default/files/likestillingskonsekvenser_av_koronapandemien_vold_mot_kvinner.pdf

Innhold

Forord	3
1. Innledning	7
1.1 Kompetanseteamets sammensetning	7
1.2 Kompetanseteamets mandat og formål	8
1.3 Kompetanseheving og behov for å gjøre teamet kjent	9
1.4 Kompetanseteamets registrering og statistikk	10
2. Nøkkeltall fra 2020	12
2.1 Antall saker totalt	12
2.2 Antall saker fordelt på alder og kjønn	12
2.3 Saker fordelt på hovedbekymring	12
2.4 Saker fordelt på landbakgrunn	14
2.5 Utsatte i utlandet	16
2.6 Utlendingssaker	17
2.7 Saker som gjelder barn	18
2.8 Henvendelser på nettstedet ung.no	18
3. Hvem henvender seg til teamet?	20
3.1 Saker fra minoritetsrådgiverne	20
3.2 Saker fra barneverntjenesten	20
3.3 Saker fra UDI	21
3.4 Saker fra krisesentrene	21
3.5 Saker fra politiet	21
3.6 Saker fra NAV	22
3.7 Saker fra helsetjenestene	23
4. Særskilte problemstillinger i enkeltsaker	25
4.1 Negativ sosial kontroll og vold i etnisk norske religiøse miljøer	25
4.2 Negativ sosial kontroll i minoritetsmiljøer	25
4.3 Bilder som pressmiddel	26
4.4 Søskubarneekteskap og mulig lovendring	26
4.5 Voldsutsatte med kort botid i Norge	26

5. Det nasjonale bo- og støttetilbudet	28
5.1 Nøkkeltall fra botilbudet i 2020	28
5.2 Erfaringer fra pandemien	29
6. Statistikk	30
6.1 Tabelloversikt	30
6.2 Alle saker	31
6.3 Utsatte i utlandet	35
6.4 Utlendingssakene	36
6.5 Saker som gjelder barn	39
6.6 Tall per landbakgrunn fordelt på hovedbekymring, kjønn og alder	43

Leserveiledning:

Kompetanseteamets årsrapport for 2020 består av del 1 til 5 med prosatekstrapportering og del 6 med statistikk over Kompetanseteamets saker.

1. Innledning

1.1

Kompetanseteamets sammensetning

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll (Kompetanseteamet) har eksistert siden 2004. Kompetanseteamet ble opprettet i Utlendingsdirektorat (UDI) i 2004. Fra 2008 til 2015 ble teamet koordinert av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). I 2015 ble koordineringsfunksjonen lagt til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

Kompetanseteamet har siden 2004 endret navn og mandat flere ganger for å harmonere med de politiske føringene i handlingsplanene som har ligget til grunn for teamets arbeid.

Sakene som Kompetanseteamet jobber med, kan være komplekse og kreve en tverretattlig tilnærming. Det kan være flere voldsutsatte og flere voldsutøvere i samme sak. Mange tjenester er, eller kan bli, involvert i en sak. Den tverretattlige sammensetningen gjør at Kompetanseteamet har spisskompetanse på flere ulike relevante fagfelt og kan derfor gi god veiledning til ulike tjenester.

Fagområder og ansvarsfordeling kort oppsummert:

> Bufdir koordinerer teamet, koordinerer og tildeler plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet, har ansvar for teamets

veiledningstelefon og refusjonsordningen som dekker retur til Norge for utsatte i utlandet. Bufdir har hovedansvar for veiledning i saker som gjelder barn og har barnefaglig ansvar i teamet.

- > UDI veileder ved problemstillinger knyttet til oppholds- og asylsaker, eller andre forhold i forbindelse med utlendingssaker.
- > POD veileder om sikkerhet og strafferettslige spørsmål, og har det politifaglige ansvaret i teamet.
- > AVdir veileder i saker som omhandler lover og regelverk knyttet til NAVs ansvarsområder.
- > Hdir veileder om forebygging av kjønnslemlestelse og helsehjelp, og har det helsefaglige ansvaret i teamet.
- > IMDi veileder i spørsmål om bosetting av flyktninger, samt om rettighetene til nyankomne personer i introduksjonsprogrammet og bidrar ellers til teamets samarbeid og erfaringsutveksling med minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere.

Direktorat	Stillingsandel
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)	300 %
Politidirektoratet (POD)	100 %
Utlendingsdirektoratet (UDI)	100 %
Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir)	100 %
Helsedirektoratet (Hdir)	20 %
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)	20 %

Kompetanseteamet har i 2020 eksistert i 16 år. I løpet av disse årene har teamet vært koordinert av ulike direktorater. Teamet har fått flere oppgaver og ansvar for flere fagfelt. Det har vært en stor økning i antall saker som teamet jobber med.

Kompetanseteamet ser behov for en evaluering av teamet, sammensetningen i teamet og teamets arbeid, for å se på utviklings- og forbedringsområder. Dette behovet er spilt inn til Kunnskapsdepartementet i 2020.

En eventuell evaluering av Kompetanseteamet må se på hvordan bistanden som ytes, og kompetansehevingen som gjennomføres av teamet, mottas blir mottatt av brukerne. Det er også behov for å evaluere organisatoriske forhold, som rollefordeling, ressurser, mandat og fordeler og utfordringer ved dagens organisering.

1.2 Kompetanseteamets mandat og formål

Formålet med Kompetanseteamet er å styrke tjenesteapparatets arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Teamet skal bidra til kompetanseheving i tjenesteapparatet gjennom

råd og veiledning i enkeltsaker og gjennom kompetansehevingstiltak.

Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll er former for vold i nære relasjoner. Kompetanseteamets arbeid tar utgangspunkt i fenomenene slik de er definert i «Retten til å bestemme over eget liv». Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020).

Kompetanseteamets mandat³ definerer Kompetanseteamets viktigste oppgaver slik:

- > Gi råd og veiledning til tjenesteapparatet og utsatte i enkeltsaker.
- > Bidra med kompetanseheving internt i direktoratene og i tjenesteapparatet.
- > Koordinere og tildele plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap eller æresrelatert vold.⁴
- > Være kontaktpunkt for Utenriksdepartementet (UD) i saker hvor personen(e) befinner seg i utlandet, for å foreta den nødvendige koordinering med berørte etater i Norge.

³ <https://bufdir.no/globalassets/global/vold-og-overgrep/mandat-kompetanseteamet-mot-tvangsekteskap-kjønnslemlestelse-og-negativ-sosial-kontroll.pdf>

⁴ https://bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Botilbud_tvangsekteskap_og_aeresrelatert_vold/

- > Forvalte refusjonsordningen regulert i rundskriv F-02/2018 Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.⁵
- > Besvare spørsmål på www.ung.no.
- > Dokumentere erfaringer og bidra til kunnskapsutvikling gjennom teamets årsrapport.
- > Samarbeide med relevante frivillige organisasjoner som ivaretar viktige oppgaver på feltet.
- > Kompetanseteamet veileder både første- og andrelinjetjenestene, for eksempel politi, barnehager, skoler, asylmottak, helsestasjon- og skolehelsetjenesten, barnevernstjenesten, krisesentre, norske utenriksstasjoner og UDI. I tillegg hjelper Kompetanseteamet enkeltpersoner som selv er utsatt eller som ønsker å hjelpe en utsatt slektning, venn eller bekjent.

For å kunne gi god veiledning både til hjelpeapparatet og enkeltindivider som tar kontakt, og ha en helhetlig tilnærming til sakskomplekset, er den tverretatlige og -faglige sammensetningen av teamet helt avgjørende. For å kunne ivareta de mest sårbare i målgruppen, er det i tillegg avgjørende at Kompetanseteamet disponerer virkemidler som refusjonsordning og det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold (Botilbudet).

1.3 Kompetanseheving og behov for å gjøre teamet kjent

Kompetanseheving av hjelpeapparatet er en viktig del av Kompetanseteamets oppdrag og Kompetanseteamet inviteres ofte til å holde innlegg på seminarer og fagdager for ulike tjenester. Den pågående pandemien har vanskeligjort denne delen av arbeidet i 2020.

Det tok litt tid før tjenestene tilpasset seg en ny situasjon, men seminarvirksomhet på digitale plattformer tok seg opp mot slutten av året. Kompetanseteamet har holdt flere innlegg i nasjonale og internasjonale digitale fora siste halvdel av 2020, men aktiviteten har likevel vært lav sammenlignet med tidligere år.

Gjennom veiledning og foredragsvirksomhet får Kompetanseteamet tilbakemelding om at bistanden teamet gir er verdifull. Fra Kompetanseteamet ble etablert, har det vært en jevn økning i antall saker teamet har jobbet med årlig. Økningen indikerer at Kompetanseteamet blir mer kjent og brukt av hjelpeapparatet, men reflekterer trolig også at deler av hjelpeapparatet har blitt styrket og fått bedre kompetanse om æresrelatert vold. Et eksempel er styrkingen av minoritetsrådgiverordningen, som har ført til at flere saker avdekkes og som igjen har ført til flere henvendelser fra minoritetsrådgivere til Kompetanseteamet.

Til tross for at etterspørselen etter veiledning og annen bistand fra Kompetanseteamet har økt de siste årene, er det fortsatt et stort behov for å gjøre teamet mer kjent. Flere tjenester tar fortsatt sjelden kontakt. Tilbakemeldinger viser at teamet ikke er godt nok kjent i tjenestene. Dette ble også bekreftet i rapporten «Kommunenes erfaring med barn og unge som etterlates i utlandet mot sin vilje», utarbeidet av Oslo Economics på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet:

«Blant kommunene som helhet er vår vurdering at kjennskapen til Kompetanseteamet og hva de kan bistå med er begrenset, og kjennskapen varierer mellom kommuner. Det er også flere kommuner som ikke virker å kjenne til Kompetanseteamet i det hele tatt. Basert på disse innspillene ser vi et behov for tiltak som sørger for å øke kunnskapen om den kompetansestøtten som finnes utenfor kommunene, herunder særlig Kompetanse-teamet» og «Å øke kunnskapen

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

om Kompetanseteamet blant kommunene kan bidra til at flere kommuner tar kontakt, og dermed til at flere saker koordineres via Kompetanseteamet».⁶

Det er viktig for Kompetanseteamet at teamets rolle og oppgaver er godt kjent både for hjelpeapparatet og enkeltpersoner. På denne måten kan flere ved behov få veiledning og bistand, og Kompetanseteamet kan slik bidra til god håndtering av sakene. I 2020 sendte Kompetanseteamet ut informasjonsbrev til ulike tjenester, samt laget og distribuerte digitale og fysiske plakater om teamet. Oppgaven med å gjøre Kompetanseteamet kjent, er noe det kontinuerlig må jobbes med.

1.4 Kompetanseteamets registrering og statistikk

Hver sak Kompetanseteamet gir veiledning i, eller bidrar i på annen måte, registreres anonymt som en enkeltsak. Registreringen genererer Kompetanseteamets årlige statistikk. Statistikken er utgangspunktet for analyser om saker og teamets arbeid i de årlige rapportene som teamet utgir.

Kompetanseteamet brukte til og med desember 2020, et mer detaljert registreringsskjema med flere registreringskategorier enn minoritetsrådgiverne og integreringsrådgiverne i IMDi. Kunnskapsdepartementet har gjennom oppdrag til IMDi og Bufdir bedt om mer lik og sammenlignbar registrering for Kompetanseteamet, minoritetsrådgiverne og integreringsrådgiverne. I 2020 har Kompetanseteamet bidratt til utarbeidelsen av felles registreringskategorier og felles retningslinjer for registrering av saker. Kompetanseteamets registreringssystem ble i 2020 endret i tråd med retningslinjene og vil bli tatt i bruk fra og med januar 2021.

⁶ <https://osloeconomics.no/wp-content/uploads/Oslo-Economics-2019-Etterlatte-barn-i-utlandet.pdf>

2.

Nøkkeltall for 2020

Nedenfor følger en oversikt over nøkkeltall fra Kompetanseteamets statistikk. Statistikken er tilgjengelig som vedlegg bakerst i rapporten.

Fakta

Antall saker Kompetanseteamet har veiledet i gjenspeiler ikke det reelle omfanget i Norge. Tallene vil påvirkes av i hvilken grad tjenestene har hatt behov for veiledning i enkeltsaker, og i hvilken grad Kompetanseteamets veiledningstilbud er kjent i tjenestene.

2.1

Antall saker totalt

Kompetanseteamet veiledet i 649 enkeltsaker i 2020. Det er det nest høyeste antallet saker Kompetanseteamet har veiledet i noensinne. Det høyeste antallet var 669 saker i 2019.

Pågangen gjennom året har imidlertid vært varierende. Fra 12. mars og frem til juni, da skolene var stengt og ansatte i flere tjenester jobbet fra hjemmekontor, var pågangen lav. I april (36 saker) og mai (38 saker) 2020, var det under halvparten så mange saker som i november (100 saker) samme år. Til sammenligning hadde Kompetanseteamet i 2019 henvendelser om 52 saker i april og 48 saker i mai.

2.2

Antall saker fordelt på alder og kjønn

I 2020 omhandlet 57,5 % av sakene personer over 18 år. 42 % av sakene gjaldt personer under 18 år. I 0,5% av sakene var alder ukjent. Dette samsvarer med tall fra tidligere år.

Kompetanseteamet veileder i flest saker som gjelder kvinner/jenter. I 2020 gjaldt 76,4 % av sakene kvinner/jenter. 21,4 % av sakene gjaldt menn/gutter. I 2,2 % av sakene var kjønn ukjent. Det har vært en økning i antall saker som gjelder menn/gutter fra 2019 (115 saker) til 2020 (139 saker). Økningen gjelder hovedsakelig gutter under 18 år.

I tilfellene hvor kjønn er ukjent i Kompetanseteamets saker, er ofte små barn involvert. Det er som regel tilfeller der bekymringen gjelder flere søsken, men at kjønn på alle barna ikke er kjent eller ikke nevnes i informasjonen Kompetanseteamet får. Kjønn var ukjent i 14 saker i 2020.

2.3

Saker fordelt på hovedbekymring

Kompetanseteamet registrerer en hovedbekymring per sak i statistikken. Hovedbekymringen er den mest alvorlige bekymringen i saken basert på informasjonen til fra melder. Det er hovedbekymringen på det tidspunktet teamet blir kontaktet for veiledning, som registreres. Registreringen gjenspeiler dermed ikke utvikling i en sak over tid, ei heller at sakene ofte omfatter flere typer vold.

Kategorier for registrering av hovedbetyrning i sakene i 2020, var:

- > Negativ sosial kontroll
- > Trusler/Vold
- > Tvangsekteskap
 - Frykt for tvangsekteskap
 - Mistanke om tvangsekteskap
 - Gjennomført tvangsekteskap
- > Tvinget til å forbli i ekteskapet
- > Barneekteskap
 - Frykt for barneekteskap
 - Mistanke om barneekteskap
 - Gjennomført barneekteskap
- > Kjønnsllestelse
 - Frykt for kjønnsllestelse
 - Mistanke om kjønnsllestelse
 - Gjennomført kjønnsllestelse
- > Ufrivillig opphold i utlandet
 - Frykt for ufrivillig opphold i utlandet
 - Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet
 - Ufrivillig opphold i utlandet

2.3.1 Trusler/vold

I 2020, som i 2019, gjaldt flest saker hovedbetyrningen «trusler og vold». Denne hovedbetyrningen gjaldt 31,7 % av sakene i 2020, sammenlignet med 28 % i 2019. Det har vært en økning i antall saker som gjaldt «trusler og vold» fra 187 saker i 2019 til 206 saker i 2020.

2.3.2 Negativ sosial kontroll

Også for hovedbetyrningskategorien «negativ sosial kontroll» har det vært en liten økning fra 2019 (89 saker) til 2020 (97 saker). «Negativ sosial kontroll» er var hovedbetyrningen i 14,9 % av sakene i 2020.

2.3.3 Tvangsekteskap

I 2020 har det vært en nedgang i saker som gjaldt «mistanke om gjennomført tvangsekteskap» og «gjennomført tvangsekteskap», sammenlignet med i 2019. 68 saker gjaldt «mistanke om gjennomført tvangsekteskap» i

2020, mot 74 saker i 2019. I 2020 gjaldt 8 saker hovedbetyrningskategorien «gjennomført tvangsekteskap», mot 22 saker i 2019. Majoriteten av sakene med disse hovedbetyrningene avdekkes i UDI i forbindelse med familiegjenforenings-søknader, og det er ofte UDI som henvender seg til Kompetanseteamet for veiledning.

Saker med hovedbetyrningen «frykt for tvangsekteskap», handler om personer som selv frykter å bli utsatt for tvangsekteskap eller ansatte i hjelpeapparatet som er bekymret for at en person skal bli tvangsgiftet. Antallet saker i 2020 (51 saker), er på omtrent samme nivå som i 2019 (49 saker).

2.3.4 Ufrivillig opphold i utlandet

Også hovedbetyrningskategoriene «ufrivillig opphold i utlandet» og «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet» har gått ned fra 2019 til 2020. Hovedbetyrning «ufrivillig opphold i utlandet» gjaldt 60 saker i 2020, sammenlignet med mot 77 saker i 2019. Dette kan ha sammenheng med nedgangen i antall saker der den utsatte befinner seg i utlandet når det bes om veiledning eller bistand fra Kompetanseteamet. Dette drøftes nærmere i punkt 2.5.

Saker med hovedbetyrningskategorien «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» gjelder personer som frykter å bli tatt med til utlandet mot sin vilje eller å bli holdt igjen i utlandet mot sin vilje. Det kan også være ansatte i hjelpeapparatet som er bekymret for at dette skal skje for en person de følger opp. I 2020 var saker med hovedbetyrning «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» (39 saker) på samme nivå som i 2019 (35 saker).

2.3.5 Kjønnsllestelse

Det har vært en liten nedgang i antallet saker som gjelder kjønnsllestelse i 2020, sammenlignet med 2019. Dette gjelder både hovedbetyrningskategorien «frykt for kjønnsllestelse», «mistanke om (gjennomført) kjønnsllestelse» og «gjennomført kjønnsllestelse». I 2020 var det til sammen

færre enn fem saker med hovedbekymring «gjennomført kjønnslemlestelse» og «mistanke om gjennomført kjønnslemlestelse». I de tilfellene der Kompetanseteamet har kjent til at kjønnslemlestelse var gjennomført, gjaldt dette henvendelse om helsehjelp for person over 18 år.

I 2020 var det 20 saker med hovedbekymringen «frykt for kjønnslemlestelse», sammenlignet med 26 saker i 2019. Dette er saker der det er bekymring for at en person skal bli utsatt for kjønnslemlestelse.

Sakene om kjønnslemlestelse omfatter i all hovedsak jenter under 18 år, der flertallet av jentene det er bekymring for har foreldre med landbakgrunn fra Somalia. De fleste sakene gjelder frykt for at barn skal bli kjønnslemlestet i forbindelse med reise til utlandet eller til foreldrenes hjemland. I flesteparten av sakene er det barneverntjenesten som tar kontakt med spørsmål om vurdering av risiko for kjønnslemlestelse. Ofte inngår problemstillingen i en større sammenheng med flere bekymringer knyttet til barnets omsorgssituasjon.

2.3.6 Barneekteskap

Kompetanseteamet mottok totalt 23 saker om barneekteskap i 2020. Dette er en økning fra 15 saker i 2019. Fem saker gjaldt personer over 18 år⁷, mens 18 saker gjaldt personer under 18 år. Ni saker omhandlet frykt for barneekteskap, altså at barnet eller hjelpeapparatet var redd for at barnet skulle bli giftet bort. I ni saker hadde hjelpeapparatet mistanke om at et barneekteskap kan være inngått. Fem saker gjaldt gjennomførte barneekteskap.

Det store flertallet av sakene, 17 saker, gjaldt personer fra Syria. Mange hadde relativt kort botid i Norge. Ekteskapsalderen i Syria er lavere enn i Norge.⁸ Kompetanseteamet har erfart at målrettet veiledning og informasjon om norsk

lov og konsekvenser av lovbrudd kan avverge et planlagt barneekteskap.

Det kan være krevende for hjelpeapparatet å vurdere om det er inngått et ekteskap eller en forlovelse. Dette har betydning for håndteringen av saken siden det er forbudt å gifte seg med et barn jf. strl. § 262 annet ledd, men ikke å forlove seg med et barn. I enkelte land og kulturer er det uakseptabelt å bo sammen før man er gift. I noen saker er partene «kun» forlovet, men bor sammen. Det er en sterk indikator på at familiene og miljøet anser dem som gift selv om det ikke er inngått et sivilrettslig gyldig ekteskap i Norge. Dersom det er bekymring for at et barn kan være gift, bør også barnets situasjon for øvrig undersøkes for å identifisere andre lovbrudd som frihetsberøvelse, vold, seksuallovbrudd, eller brudd på opplæringsloven og omsorgssvikt.

2.4 Saker fordelt på landbakgrunn⁹

Kompetanseteamet mottok henvendelser om personer med landbakgrunn fra 39 ulike land i 2020. De fleste sakene gjaldt personer med bakgrunn fra Syria (131), Pakistan (116), Afghanistan (78), Irak (72), Somalia (67), Russland¹⁰ (27) Sudan (26) og Norge (23).

2.4.1 Syria

Vinteren 2011 startet et opprør mot Baath-regimet og president Bashar al-Assad i Syria. Opprøret ble etterfulgt av en borgerkrig som tvang et stort antall syrere på flukt. Fra 2015 har Kompetanseteamet hatt en stor økning i antall saker som gjelder personer med syrisk bakgrunn. Dette må ses i sammenheng med flyktingestrømmen fra Syria til blant annet Norge i forbindelse med krigen.

Syria som landbakgrunn har gått fra å være langt nede på Kompetanseteamets statistikk,

⁷ Personen var over 18 år når Kompetanseteamet fikk saken
⁸ <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/08/Syria-temanotat-Ekteskapslovgivning-og-ekteskapstradisjoner-22082018.pdf>

⁹ Med «landbakgrunn» menes her eget, foreldres eller besteforeldres fødeland. Dersom personen saken gjelder er født i utlandet, blir det landet der personen er født regnet som landbakgrunn. Dersom

personen saken gjelder er født i Norge, blir det landet der foreldre eller besteforeldre er født regnet som landbakgrunn. I de tilfeller der foreldre har ulikt fødested, regnes det landet personens mor er født som landbakgrunn.

¹⁰ Sakene fra Russland gjelder hovedsakelig personer med tilknytning til Tsjetsjenia.

til å være den mest frekvente landbakgrunn i saker Kompetanseteamet jobbet med i 2020. Det har vært en jevn økning fra 28 saker i 2015 til 131 saker i 2020. Mens sakene i 2015 og 2016 ofte handlet om barneekteskap, var hovedbekymringen trusler og vold i 54 saker (44 %) i 2020.

Sakene gjelder i all hovedsak kvinner og jenter. Det er omtrent likt antall saker som gjelder personer over 18 år (67 saker), som under 18 år (63 saker). I 52 av de 63 sakene som gjelder barn, er det kjent for Kompetanseteamet at barneverntjenesten er involvert.

Sakene som gjelder barn, handler ofte om jenter i tenåringsalder som utsettes for trusler/vold og negativ sosial kontroll fra foreldre og eldre brødre. Konfliktene kan være knyttet til at familien synes jentene er blitt «for norske», kler seg feil, har feil venner, kjæreste og/eller oppfører seg feil ut fra familiens forventninger. Familiene frykter ofte rykter om jenta i det syriske miljøet. Rykter kan føre til tap av ære for familien. Dette fører i noen saker til at jenter har blitt forlovet eller religiøst gift, eller det mistenkes at det er gjennomført et barneekteskap.

Sakene som gjelder voksne, handler i mange tilfeller om trusler/vold og negativ sosial kontroll fra ektefelle. I flere av sakene er kvinnen gift som barn eller tvangsgiftet før de kom til Norge. Noen har fått barn og blitt mødre mens de var svært unge. I mange av sakene kommer det frem at ektefellene ikke ønsker at kvinnene skal integreres i det norske samfunnet, lære seg norsk, få venner eller bli mer selvstendige. Den negative sosiale kontrollen går ut på å begrense bevegelsesfrihet, deltakelse i samfunnet, egne valg m.m. Vold og trusler brukes blant annet for å skremme, kontrollere og straffe. I noen av sakene der kvinner ytrer ønske om skilsmisse eller har gått fra ektefelle, har kvinnen som følge av dette mottatt trusler om vold og drap, trusler om å bli fratatt barna og/eller trusler om å bli sendt ut av Norge. I flere av sakene søker kvinnene, eventuelt med sine barn, tilflukt på

krisesentre. For noen er det ikke trygt å flytte tilbake til bosettingskommune, der ektefelle/eksmann bor, etter opphold på krisesenter.

2.4.2 Pakistan

Landbakgrunnen Pakistan gjelder for nest flest saker. Antallet saker er på samme nivå i 2020 (116 saker), som i 2019 (119 saker) og i 2018 (117 saker). Majoriteten av sakene gjaldt personer over 18 år (78,5 %). De fleste sakene gjaldt kvinner/jenter (70,1 %). Svært mange av sakene gjelder personer med norsk statsborgerskap. Hovedbekymring i de fleste av sakene er «mistanke om gjennomført tvangsekteskap» (40 saker), «trusler/vold» (34 saker) og «negativ sosial kontroll» (16 saker).

2.4.3 Afghanistan

Antall saker med Afghanistan som landbakgrunn er på samme nivå som i 2019, med en økning på fire saker i 2020 (78 saker). Majoriteten av sakene gjaldt også her personer over 18 år (66,7 %). 71,8 % av sakene gjaldt kvinner/jenter og 28,2 % gjaldt menn/gutter. I 35 saker var hovedbekymringen «trusler/vold». I tolv saker var hovedbekymringen «negativ sosial kontroll». I ti saker var hovedbekymringen «mistanke om gjennomført tvangsekteskap».

2.4.4 Irak

Antallet saker med Irak som landbakgrunn er på samme nivå i 2020 (72 saker) som i 2019. Her var 59,7 % over 18 år. Majoriteten av sakene gjaldt kvinner/jenter (90,3 %). I 29 saker var hovedbekymringen «trusler/vold». Ni saker hadde hovedbekymringen «negativ sosial kontroll». Åtte saker hadde hovedbekymring «ufrivillig opphold i utlandet».

2.4.5 Somalia

Saker med Somalia som landbakgrunn har hatt en stor nedgang – fra 109 saker i 2019 til 67 saker i 2020. En del av sakene har omhandlet «ufrivillig opphold i utlandet» og «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet», og nedgangen har derfor også sammenheng med nedgangen i antall saker som gjelder utsatte i utlandet (omtales i punkt 2.5). I 2020 gjaldt 13 saker

hovedbekymringen «Ufrivillig opphold i utlandet» og 12 saker «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet». I ni saker var hovedbekymringen «frykt for kjønnslemlestelse». I motsetning til de allerede nevnte landbakgrunnene, er barn sterkest representert i sakene med Somalia som landbakgrunn. 77,6 % av sakene gjaldt personer under 18 år. Av sakene med Somalia som landbakgrunn, gjaldt 59,7 % kvinner/jenter, 25,4 % menn, mens kjønn var ukjent i 14,9 % av sakene.

2.4.6 Russland

Det har vært en liten nedgang i antall saker med Russland som landbakgrunn. Det har gått fra 32 saker i 2019 til 27 saker i 2020. Sakene gjelder i omtrent like stor grad personer under 18 år som personer over 18 år. Alle sakene, bortsett fra to, gjelder kvinner/jenter.

Ni av totalt 27 saker gjaldt hovedbekymringskategorien «trusler og vold». Syv saker gjaldt «frykt for ufrivillig opphold i utlandet». I de fleste av sakene har personen saken gjelder opprinnelse fra Tsjetsjenia i Russland.

2.4.7 Sudan

Saker med Sudan som landbakgrunn har økt fra under seks saker per år til 26 saker i 2020. Dette er en stor økning. Mange av sakene gjaldt hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet» (15 saker). Fire saker gjaldt «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet». 16 saker gjaldt barn og ti saker gjaldt voksne. 17 av sakene gjaldt kvinner/jenter og ni gjaldt menn/gutter. Flere av sakene gjaldt mødre med barn i utlandet.

2.4.8 Norge

Norge¹¹ er landbakgrunn i nesten dobbelt så mange saker i 2020 som i 2019. Disse sakene har økt fra 12 saker i 2019 til 23 saker i 2020. Tidligere år har det vært færre enn seks saker per år der Norge har vært landbakgrunn. Kompetanseteamet tror at økningen kan ha sammenheng med økt fokus på negativ sosial kontroll i etnisk norske trossamfunn, samt kjennskap til at Kompetanseteamet også kan veilede i disse sakene. For mer om negativ sosial

kontroll og vold i etnisk norske religiøse miljøer, se 4.1.

Omtrent halvparten av sakene gjaldt personer under 18 år. Sakene gjaldt kvinner/jenter og menn/gutter i omtrent like stor grad. 13 saker gjaldt hovedbekymringskategorien «negativ sosial kontroll» og fire saker gjaldt «trusler/vold».

2.5 Utsatte i utlandet

Kompetanseteamet jobbet i 2020 med 107 saker som gjaldt personer som befant seg i utlandet. Dette er en nedgang fra 2019 (145 saker) og 2018 (145 saker). Kompetanseteamet mener det er sannsynlig at nedgangen kan skyldes pandemien. Svært mange land har hatt reiserestriksjoner. Det har vært frarådet å reise ut av Norge og det har generelt vært vanskeligere å reise inn og ut av andre land. Den største nedgangen, gjaldt barn i utlandet. Mens 96 saker gjaldt barn i utlandet i 2019, var det i fjor 67 barn som var i utlandet da Kompetanseteamet mottok henvendelsen. I 2020 gjaldt 40 saker personer over 18 år som befant seg i utlandet da Kompetanseteamet ble kontaktet.

Av det totale antallet personer som befant seg i utlandet når Kompetanseteamet fikk saken, var 69,2 % kvinner og 28 % menn. I 2,8 % av sakene var kjønn ukjent for Kompetanseteamet. De fleste av sakene gjaldt personer med landbakgrunn Somalia (30 saker), Sudan (22 saker), Irak (13 saker) og Syria (elleve saker). I 55 saker var hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet». I 17 saker var det «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet». I ni saker var det «frykt for ufrivillig opphold i utlandet». Andre hovedbekymringskategorier i utenlandssakene var blant annet «frykt for kjønnslemlestelse», «trusler/vold», «frykt for tvangsekteskap» og «negativ sosial kontroll».

En del av utenlandssakene kommer til Kompetanseteamet via henvendelser fra integreringsrådgiver og norske

¹¹ Norge som landbakgrunn inkluderer nasjonale minoriteter i Norge

utenriksstasjoner. Mens det har vært en nedgang i antall saker fra norske utenriksstasjoner med integreringsrådgiver i 2020 (24 saker) sammenlignet med 2019 (36 saker), var det en økning i antall henvendelser fra norske utenriksstasjoner uten integreringsrådgiver i 2020 (ti saker). Tall fra integreringsrådgiverne viser imidlertid at de har jobbet med nesten tilsvarende antall saker i 2020 som i 2019. Nedgangen har vært minimal. Integreringsrådgiverne rapporterer at alle sakene i 2020 gjaldt personer som allerede befant seg i utlandet da pandemien rammet verden.¹² Pandemien kan muligens ha ført til at flere personer i utlandet med tilknytning til Norge har hatt behov for konsulær bistand eller har ønsket å reise tilbake til Norge.

2.5.1 Refusjon av reisekostnader og koordinering av hjelpeapparatet ved retur til Norge

Hvis den utsatte befinner seg i utlandet og ikke har mulighet til å dekke reisekostnadene for retur til Norge selv, kan utenriksstasjonen på vegne av vedkommende søke om å få dekket hjemreisen gjennom refusjonsordningen som Kompetanseteamet forvalter.

Kompetanseteamet forvalter refusjonsordningen regulert i «F-02-18 Rundskriv – Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse».¹³

Kompetanseteamet innvilget refusjon i ni enkeltsaker i 2020. I 2019 ble refusjon innvilget i syv enkeltsaker.

Kompetanseteamet koordinerer kontakten mellom utenriksstasjonene og hjelpeapparatet i Norge i flere saker i forbindelse med retur til Norge. Det gjelder også i saker der det ikke er søkt om refusjon til hjemreisen for den utsatte. Koordineringen ved en retur kan innebære kontakt med politiet på flyplass i Norge, forespørsel om plass på krisesenter ved retur og

avtaler med barneverntjenesten om eventuell mottakelse på flyplass og videre oppfølging dersom saken gjelder barn.

I 2020 har det i noen saker vært behov for koordinering rundt opphold på karantenehotell ved retur til Norge. Det kan være en påkjenning for en utsatt som for eksempel har flyktet fra voldsutøver å være ti dager alene på karantenehotell uten oppfølging. Den utsatte har heller ikke hatt midler til å dekke egenandel for opphold på karantenehotell. Kompetanseteamet har derfor måttet henvende seg til NAV i oppholdskommunen for å få garanti for at oppholdet på karantenehotell kan dekkes.

2.6 Utlendingssaker

Kompetanseteamet ble kontaktet for veiledning i 160 utlendingssaker¹⁴ i 2020. Dette er på nivå med 2019, da det var 162 saker. Utlendingssakene utgjør 24,6 % av alle sakene som kom inn til Kompetanseteamet i 2020.

UDI var, i likhet med tidligere år, den som oftest tok kontakt i utlendingssakene. Andre instanser som tok kontakt med Kompetanseteamet i utlendingssaker, var minoritetsrådgivere, utenriksstasjoner med integreringsrådgiver, politiet og krisesentre. Sammen med UDI henvendte disse instansene seg til Kompetanseteamet i 77 % av alle utlendingssakene.

Bekymringene fra de som tok kontakt var hovedsakelig knyttet til tvangsekteskap, trusler/vold og ufrivillig opphold i utlandet. De siste årene har vi sett en økning i antall utlendingssaker hvor hovedbekymringen er vold og trusler. Denne økningen fortsatte i 2020 med 30 saker mot 24 i 2019.

65 av totalt 68 saker som gjelder hovedbekymringskategorien «mistanke om gjennomført tvangsekteskap» i 2020,

¹² <https://www.imdi.no/contentassets/435c666bbc0047619371-edb808ed12f7/arbeid-mot-negativ-social-kontroll-og-aresrelatert-vold-i-2020---imdi---oppdatert-versjon.pdf>

¹³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

¹⁴ En utlending er her definert som en person som ikke har norsk statsborgerskap. En utlendingssak er en sak der utlendingsforvaltningen, som Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE), er involvert.

er utlendingssaker. Dette er saker der utlendingsforvaltningen mistenker at det er gjennomført et tvangsekteskap, men der personen selv ikke har gitt informasjon om at det er tvangsekteskap. De siste årene har det vært en nedgang i disse sakene, og den nedadgående trenden fortsatte fra 2019 (74 saker) til 2020 (65 saker). Noe av forklaringen på nedgangen kan være økt kompetanse i UDI på identifisering og håndtering av denne typen saker. Det kan også forklare hvorfor det var færre henvendelser til Kompetanseteamet om veiledning. I 2020 var det kun åtte saker med hovedbekymringen «gjennomført tvangsekteskap». Åtte av utlendingssakene gjaldt hovedbekymringskategorien «frykt for tvangsekteskap».

2.7

Saker som gjelder barn

I 2020 gjaldt 273 av det totale antallet saker (649) personer under 18 år. Dette utgjør 42,1 % av det totale antallet saker som Kompetanseteamet har jobbet med.

191 av sakene gjaldt jenter (70 %) og 68 av sakene gjaldt gutter (24,9 %). Antall saker om gutter har økt fra 45 saker i 2019. Dette kan bety at hjelpeapparatet har lyktes i å identifisere flere gutter som trenger hjelp, eller at flere gutter selv har søkt hjelp.

De fleste sakene som gjelder barn (60 saker) har hovedbekymringskategorien «trusler/vold». Dette er på samme nivå som i 2019.

Denne saks-kategorien kan inneholde ulike former for vold av ulike alvorlighetsgrad og mindre alvorlige til svært alvorlige trusler. I de alvorligste tilfellene kan det handle om drapstrusler og/eller drapsforsøk. Deretter følger hovedbekymringskategorien «negativ sosial kontroll» med 49 saker. Sakene som gjelder barn med denne hovedbekymringen, har økt fra 31 saker i 2019.

Til tross for at store deler av 2020 har vært preget av pandemi og reiserestriksjoner, handler en god del av sakene som gjelder barn om bekymring rundt ufrivillige utenlandsopphold. I 32 saker var hovedbekymringen «frykt for ufrivillig opphold i utlandet». I 28 saker var hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet». I 19 saker var det «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet».

De fleste sakene i 2020 omhandlet barn med bakgrunn fra Syria (63 saker) og Somalia (52 saker). Deretter følger Irak (29 saker), Afghanistan (26 saker) og Pakistan (25 saker). Andel saker om barn med bakgrunn fra Syria har økt fra 48 saker i 2019 til 63 saker i 2020. Syria er for første gang den mest frekvente langbakgrunnen i saker om barn.

De fleste henvendelsene om barn i 2020 kom fra barneverntjenesten (26 %), minoritetsrådgivere (18 %) og politiet (8 %). Det var de samme instansene som også oftest tok kontakt med Kompetanseteamet for veiledning i saker om barn i 2019.

2.8

Henvendelser på nettstedet ung.no

Kompetanseteamet svarer på spørsmål om tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll, ufrivillig opphold i utlandet og kjønnslemlestelse på nettstedet ung.no.¹⁵ I 2020 besvarte Kompetanseteamet 42 spørsmål på ung.no. Dette er noen flere enn i 2019 (31 spørsmål), men færre enn 2018 (51 spørsmål) og 2017 (63 spørsmål). Flere av spørsmålene i 2020 omhandlet problematikk rundt det å ikke få ta frie valg for seg selv. Det gjaldt manglende aksept for kjæreste, for hvilke klær en bruker og manglende aksept for å være skeiv. Noen spørsmål gjaldt barneekteskap, tvangsekteskap og bekymring rundt mulig lovforbud mot søskenbarneekteskap.

¹⁵ <https://www.ung.no/om/>

Kompetanseteamets svar på Ung.no sin spørretjeneste, regnes ikke inn i Kompetanseteamets statistikk over enkeltsaker teamet jobber med.

3.

Hvem henvender seg til teamet?

Kompetanseteamets målgruppe er både tjenesteapparatet, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner. De fleste sakene kommer fra ansatte i førstelinjetjenestene. De tjenestene som tok kontakt om flest saker i 2020, var: minoritetsrådgivere (111 saker), barneverntjenesten (84 saker), UDI (73 saker), krisesentre (53 saker) og politiet (48 saker). Det var i 2020, som tidligere år, relativt få henvendelser fra andrelinjetjenester.

I 2020 har det vært en økning i antall saker der den utsatte selv henvender seg til Kompetanseteamet. Den utsatte henvendte seg i 29 saker i 2020, mot 18 saker i 2019. Det har også vært en økning i antall henvendelser fra noen i den utsattes familie. Mens det i 2020 var ti saker der noen i familien tok kontakt, har det tidligere år vært under fem saker per år.

3.1 Saker fra minoritetsrådgiverne

Minoritetsrådgivere er i direkte kontakt med unge som kan være utsatt for, eller står i fare for å bli utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll. Minoritetsrådgiverne (og andre skoleansatte) har derfor en sentral rolle når det gjelder å avdekke vold og hjelpe de utsatte.

I 2020 var minoritetsrådgivere den yrkesgruppen som henvendte seg til Kompetanseteamet om flest saker. Det samme gjaldt i 2019. Minoritetsrådgiverne henvendte seg om 111 saker i 2020, mot 107 saker i 2019. Dette er en stor økning

sammenlignet med tidligere år (36 saker i 2018 og 34 saker i 2017). Det er naturlig å tro at noe av økningen har sammenheng med styrkingen av minoritetsrådgiverordningen over de siste årene. Antallet minoritetsrådgivere på landsbasis har økt fra 36 i 2017 til 49 i slutten av 2020. IMDi rapporterer om en stor økning i saker som minoritetsrådgiverne har jobbet med i 2020¹⁶, noe som viser at flere saker avdekkes i skolene enn tidligere.

I sakene der minoritetsrådgiver har henvendt seg til Kompetanseteamet har hovedbetyrningene oftest vært «trusler/vold» (39 saker), «negativ sosial kontroll» (18 saker), «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet» (12 saker) og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» (12 saker).

3.2 Saker fra barneverntjenesten

De fleste sakene fra barneverntjenesten kommer fra den kommunale delen av barneverntjenesten. I 2020 henvendte kommunalt barnevern seg i 84 saker, mens statlig barnevern (Bufetat) kun henvendte seg om 18 saker (samlet 102 fra kommunal og statlig barneverntjeneste). Det var i 2020 en liten nedgang i antall saker der kommunal barneverntjeneste ba om veiledning og annen bistand fra Kompetanseteamet (100 saker i 2019).

I sakene fra kommunalt og statlig barneverntjeneste samlet, gjaldt 83 saker barn og

¹⁶ <https://www.imdi.no/contentassets/435c666bbc0047619371edb808ed12f7/arbeid-mot-negativ-sosial-kontroll-og-aresrelatert-vold-i-2020---imdi---oppdatert-versjon.pdf>

19 saker personer over 18 år. 34 saker hadde hovedbetrykingskategorien «trusler/vold», 26 saker «negativ sosial kontroll», elleve saker «frykt for tvangsekteskap», åtte saker «frykt for kjønnslemlestelse» og syv saker «ufrivillig opphold i utlandet».

3.3

Saker fra UDI

I 2020 ba UDI om veiledning i 72 saker. Det er en nedgang fra 2019 da de tok kontakt i 91 saker, men på nivå med 2018 da det var 79 saker. I 57 saker mistenkte UDI tvangsekteskap i forbindelse med søknader om familieinnvandring og ønsket veiledning på ulike problemstillinger knyttet til dette.

Å avdekke tvangsekteskap i familieinnvandringsaker er krevende. Terskelen for at personer skal gi informasjon til utlendingsmyndighetene om tvangsekteskap, er svært høy. UDI blir nødt til å identifisere tvangsekteskap med utgangspunkt i indikatorer basert på erfaring fra tidligere saker. Det krever god kjennskap til tvangsekteskap, æreskodeks, vold, ekteskapspraksis, landkunnskap, migrasjonstrender, kulturelle tradisjoner, sedvanerett, kvinner og barns stilling i samfunnet, m.m. Saksbehandlerne hos UDI ber derfor gjerne Kompetanseteamet om råd og veiledning på flere av de nevnte punktene. I tillegg får UDI ofte veiledning på problemstillinger knyttet til praktisk håndtering av saken og regelverksforståelse.

3.4

Saker fra krisesentrene

Pandemien og strenge smittevernstiltak har påvirket antallet beboere på krisesentrene, som igjen kan ha påvirket henvendelsene om saker til Kompetanseteamet. Det har vært en nedgang i antall beboere med innvandrerbakgrunn på krisesenteret fra mars til oktober 2020¹⁷. Antallet saker fra krisesenteret til Kompetanseteamet har tilsvarende vært betydelig lavere i samme periode, enn i januar, februar, november og desember.

Likevel har det vært en stor økning i antall saker fra krisesentrene. I 2020 har krisesentrene henvendt seg om 53 saker, mot 25 saker i 2019. Heller ikke tidligere år har krisesentrene henvendt seg om så mange saker som i 2020. Kompetanseteamet ser dette som positivt, da det tyder på at Kompetanseteamet er mer kjent og brukt av krisesentrene enn tidligere.

Krisesentrene henvender seg til Kompetanseteamet både for veiledning og når de har kontakt med brukere som kan være aktuelle for bo- og støttetilbudet. I 40 av de 53 sakene var hovedbetrykningen «trusler og vold».

3.5

Saker fra politiet

Politiet henvendte seg til Kompetanseteamet om 57 saker i 2020, hvorav ni saker kom via henvendelse fra Politiets utlendingsseksjon. Sammenlignet med tallene fra 2019 er dette en nedgang i henvendelser fra politiet. Det var 73 saker fra politiet i 2019, hvorav 6 saker kom via henvendelse fra Politiets utlendingsseksjon.

PODs representant i Kompetanseteamet understreker at arbeidet med etterforskning, risikoanalyse og sikkerhet i saker som omhandler æresrelatert vold er svært ressurskrevende. Det er viktig at politiet er i stand til å ivareta de utsatte når de tar kontakt. Det innebærer at de utsatte føler at de blir sett, og at politiet er i stand til å forstå saken og tilby dekkende hjelp når det gjelder etterforskning, risikoanalyse og sikkerhet. Det innebærer også at politiet kjenner til andre aktører i hjelpeapparatet, myndighetsbaserte eller frivillige, da disse sakene ikke kan løses av politiet alene.

Det er viktig at lovverket er tilpasset de handlingene som fremstår som straffbare. Derfor har POD spilt inn til arbeidet med ny handlingsplan, at det bør vurderes hvorvidt personkretsen som involveres i straffeloven §§ 282 (mishandling i nære relasjoner) og 283 (grov

¹⁷ https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/likestillingskonsekvenser_av_covid_19_og_tiltakene_mot_pandemien_kjonn_etnisitet_funksjonsnedsettelse_seksuell_orientering_kjonnidentitet_og_kjonnsuttrykk_tema_vold_rapport_av_desember_2020.pdf

mishandling i nære relasjoner) bør utvides. Dette fordi personer utenfor husstanden, som onkler, tanter og svigerforeldre, eller andre slektninger, kan ha en rolle i æresrelaterede saker.¹⁸

Politiet har i dagens registreringsystem ikke mulighet til å registrere at en sak har æresrelatert bakgrunn. Om det ble registrert ville det i en større grad vært mulig å synliggjøre omfanget av disse sakene i politiet. I Sverige er det igangsatt et arbeid med å synliggjøre det som har en æresrelatert bakgrunn i straffeloven. Det vil bli interessant å følge dette arbeidet fremover.

Kompetanse er fortsatt en utfordring, da æresrelatert vold ikke er en del av grunnutdanningen ved politihøgskolen, men i stor grad er avhengig av seminarer og kurs. Noe som gjør at kompetanse varierer i politidistriktene. Kompetanseteamet erfarer at det fortsatt er en del som kan gjøres for å sikre at politiet kan håndtere disse sakene i alle ledd.

3.6 Saker fra NAV

Mange som er i Kompetanseteamets målgruppe er brukere av NAV sine tjenester. Likevel henvender ansatte i NAV seg sjelden til Kompetanseteamet for veiledning. I 2020 veiledet Kompetanseteamet NAV i kun 18 saker, mot 22 saker i 2019. Lite kunnskap om æresrelatert vold og manglende kjennskap til Kompetanseteamet blant saksbehandlere i NAV spiller nok trolig en rolle.

En snever tolkning av sosialtjenestelovens § 17 (råd og veiledning) kan føre til at saker som omhandler tvangsekteskap, vold og negativ sosial kontroll ikke avdekkes. En bredere tolkning av loven og NAVs rolle, kan imidlertid gi mer rom for å avdekke vold og bistå den utsatte. Råd og veiledning er vanligvis rettet mot økonomi, men loven peker på at NAV også skal gi «... råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer». Retten til råd og veiledning fra NAV gjelder for alle, uavhengig

av om personen søker eller mottar andre tjenester fra NAV. Også personer i Norge uten lovlig opphold kan få råd og veiledning.

NAV-kontorets råd og veiledning må utføres på en slik måte at en person får den hjelp og støtte som vedkommende har behov for. Dette krever at den enkelte ansatte kan skape en god dialog med personen, bidra til å avklare hjelpebehovet og kunne samarbeide godt med andre involverte hjelpeinstanser. En kartlegging med bakgrunn i sosialtjenestelovens § 17 vil gi mulighet for korrekte tiltak og bruk av alle de forskjellige verktøy NAV har. NAV er en instans som har et bredt mandat med god mulighet for koordinering av tjenester.

Veiledningen fra NAV sine representanter i Kompetanseteamet går i første omgang ut på å sette i gang prosesser som får NAV-kontor til å erkjenne sitt ansvar og til å utvise skjønn. Muligheten for skjønnsutøvelse ligger i hele forvaltningen, men den konkrete organiseringen av arbeidet er ofte slik at det ikke legges til rette for skjønnsutøvelse.

NAVs representanter i Kompetanseteamet veileder også andre instanser i saker som omhandler NAV-problematikk. Dette kan være minoritetsrådgivere i skoleverket, politiet, barnevernet, integreringsrådgivere plassert i utenriks tjenesten og andre. Aktuelle problemstillinger i sakene er:

- > Hvilket NAV-kontor har ansvar?
- > Hva kan aktuell bistand fra NAV innebære?
- > Hvilke rettigheter har en person?
- > Kan NAV skaffe bolig?
- > Hvordan kan en person flytte og kan han/hun få bistand fra NAV?
- > Hvordan skal skolegang finansieres når andre ordninger slår negativt ut for en ungdom og foreldre ikke reelt tar sitt forsørgeransvar?

Pandemirelaterte spørsmål

¹⁸ En slik utvidelse i straffeloven vil ha bakgrunn i samme kunnskap som i 2018 førte til utvidelsen av utlendingslovens § 53 (mishandlingsbestemmelsen) til å omfatte mishandling fra andre medlemmer av samme husstand samt svigerfamilien, ikke bare ektefellen. Endringen kom blant annet fordi man i saker med æresrelatert vold så at det er andre enn ektefellen som utøver volden.

Kompetanseteamets representanter fra NAV ser rent strukturelle utfordringer i NAV-systemet. Disse er særlig tydelige for personer som kommer tilbake etter ufrivillig utenlandsopphold. De fleste av NAVs tjenester krever at tjenestemottaker har BankID og godkjent legitimasjon. For å få BankID krever bankene pass. Personer som kommer fra ufrivillig opphold i utlandet mangler ofte gyldig pass. Også personer som forlater ektefelle eller familien på grunn av tvangsekteskap, vold og negativ sosial kontroll kan mangle pass eller annen gyldig legitimasjon. De kan da bli utelukket fra grunnleggende tjenester. Flytting mellom kommuner kan også være vanskelig. Forskriften til lov om sosiale tjenester, som regulerer hvem som har ansvar for personer som er bosatt med integreringstilskudd, brukes på en rigid måte for å forhindre tilflytting til kommunen. Likeledes har en tilflyttingskommune adgang til å nekte såkalt sekundærbosetting. Se mer om sekundærbosetting i punkt 4.5 om voldsutsatte med kort botid i Norge.

I hovedrundskrivet til sosialtjenesteloven er forhold tilknyttet brukere som opplever vold og trusler i nære relasjoner behandlet flere steder. Kompetanseteamet opplever imidlertid at det brukes vage formuleringer som kan skape unødige vansker for den hjelpetrequende bruker. Med utgangspunkt i kompetanseteamets erfaringer kan det være behov for en gjennomgang av de delene av rundskrivet til sosialtjenesteloven som omhandler vold i nære relasjoner

3.7

Saker fra helsetjenestene

Helsetjenestene henvender seg i liten grad til kompetanseteamet om veiledning. I 2020 henvendte skolehelsetjenesten seg til kompetanseteamet om elleve saker og andre deler av primærhelsetjenesten henvendte seg om ti saker. Dette er en liten nedgang fra 2019. Spesialisthelsetjenestene har henvendt seg om fire saker i 2020.

Kompetanseteamet kjenner ikke til de ulike årsakene til at det er få saker fra helsetjenestene. Det kan ha sammenheng med at RVTS-ene gir råd og veiledning om den samme tematikken og at helsetjenestene i større grad benytter seg av dem. Teamet vil se nærmere på dette i det videre arbeidet med å gjøre teamet mer kjent.

4.

Særskilte problemstillinger i enkeltsaker

Basert på erfaringer med enkeltsaker i 2020, ønsker Kompetanseteamet å fremheve noen problemstillinger som teamet har sett, og som kanskje bør få mer oppmerksomhet i tiden fremover.

4.1

Negativ sosial kontroll og vold i etnisk norske religiøse miljøer

Kompetanseteamet har i 2020 mottatt 11 saker med bekymring for personer i etnisk norske religiøse miljøer. Dette er omtrent på nivå med 2019 da vi mottok 12 saker. Sakene i 2020 omhandlet imidlertid flere ulike trossamfunn, mens de fleste sakene som Kompetanseteamet jobbet med i 2019 gjaldt én menighet.

10 av sakene gjaldt bekymring for negativ sosial kontroll, mens en sak gjaldt trusler og vold. Bekymringene kom fra barneverntjenester, skoleansatte, krisesenter, minoritetsrådgiver, utbrytere og slektinger av den utsatte. Flere utbrytere ble henvist til Kompetanseteamet fra Hjelpekilden.¹⁹ Henvendelsene handler om alt fra utnyttelse av barn til arbeid, psykiske problemer og negativ sosial kontroll som blant annet isolasjon fra lokalsamfunnet. Ansatte ved offentlige skoler etterspør også veiledning i håndhevelse av retten til fritak fra aktiviteter i opplæringen jf. opplæringsloven § 2-3 a. Det er relativt få saker som omhandler utsatte i etnisk norsk religiøse miljøer. Sakene kan være vanskelig å avdekke, nettopp fordi

medlemmene av trossamfunnene i liten grad samhandler med personer og tjenester utenfor trossamfunnet. Det kan også være at sakene er vanskeligere å oppdage for hjelpeapparatet på grunn av manglende kompetanse. Det har gjennom mange år vært fokus på negativ sosial kontroll i familier eller miljøer med etnisk minoritetsbakgrunn, mens det i liten grad har vært synliggjort at mange av de samme kontrollmekanismene brukes i enkelte religiøse miljøer.

Høsten 2020 tok imidlertid NRK Brennpunkt opp tematikken gjennom dokumentarserien "Guds utvalde".²⁰ Serien omhandlet blant annet negativ sosial kontroll i etnisk norske religiøse miljøer. Flere offentlige instanser og privatpersoner engasjerte seg i tematikken i etterkant av dokumentarserien.

4.2

Negativ sosial kontroll i minoritetsmiljøer

Kompetanseteamet ser i sakene at negativ sosial kontroll ofte også utøves av andre enn familie og ektefelle, innad i minoritetsgrupper og miljøer. Dette er problematikk som har vært kjent for Kompetanseteamet i alle år, men som nå særlig har blitt fremtredende i saker som gjelder personer med syrisk bakgrunn. Det er tilfeller der personer holder oppsyn med eller overvåker enkeltpersoner, informerer deres familie om det de ser og hører, irettesetter, sprer

¹⁹ Hjelpekilden er en frivillig organisasjon som bistår mennesker med bakgrunn fra lukkede eller strenge religiøse miljøer. (hjelpekilden.no)

²⁰ Brennpunkt: Guds utvalde – NRK TV

negative rykter, utøver press og fremsetter trusler. Det er tilfeller av press til å avslutte kjæresteforhold, press til ekteskap, om å forbli i ekteskap, samt tilfeller der personer fra miljøet involverer seg i konflikter rundt barnefordeling.

Utsatte forteller at enkeltpersoner eller grupper fra visse miljøer involverer seg i saker som gjelder andre, som de mener bryter mot gruppens æreskodeks. I enkelte tilfeller kan stigmatisering, trakassering eller ekskludering fra miljøet være så belastende for den utsatte at det går utover personens helse og velvære. I flere saker er behandlingen den utsatte får av miljøet en av grunnene til behov for flytting til en ny kommune. Dette er problematikk som flere tjenester bør jobbe forebyggende med. Her kan også frivillige organisasjoner og endringsagenter ha en viktig rolle.

4.3 Bilder som pressmiddel

Et annet fenomen som Kompetanseteamet i økende grad får saker om, er ulovlig deling av intime bilder. Dette handler om kvinner og jenter som enten har latt seg fotografere, eller har tatt bilder av seg selv med lite eller uten klær. Disse har i etterkant av brudd med kjærestere/ektefeller blitt brukt som en trussel for å gjenopprette et forhold, for å få tilsendt nye bilder, eller har blitt publisert eller delt med kvinnens eller jentas familie og nettverk for å skade henne, og eventuelt familien. Det er også eksempler på at manipulerte bilder har blitt brukt.

Ulovlig deling av bilder og video er en generell utfordring særlig blant unge i dagens digitale samfunn. Kompetanseteamet ser særlige utfordringer når det gjelder kvinner eller jenter fra familier der ærestenkningen står sterkt. Fordi spredning av bilder og videoer kan medføre ærestap for en hel familie, er det mange kvinner/jenter som skjuler for andre hvilken vanskelig situasjon de står i. Noen vet at familiens kjennskap til slike bilder kan medføre æresrelatert vold, risiko for tvangsekteskap og ufrivillig opphold i utlandet. I noen saker

befinner personen som kommer med truslene seg i utlandet. Da kan det være svært vanskelig å forhindre delingen av bildene.

4.4 Søskenbarneekteskap og mulig lovendring

Stortinget vedtok høsten 2020 å be regjeringen fremme lovforslag som forbyr søskenbarneekteskap. Lovforslag er ikke fremmet enda, men stortingsvedtaket har fått mye medieoppmerksomhet. Dette har medført noe uro i miljøer der søskenbarneekteskap er vanlig. Kompetanseteamet har i den forbindelse fått henvendelser fra personer som frykter å bli berørt av den kommende lovendringen. Noen frykter at familien vil fremskynde et planlagt ekteskap med et søskenbarn, andre ønsker selv å gifte seg før et eventuelt forbud trer i kraft. Det er også noen som ønsker å gifte seg med søskenbarnet sitt i fremtiden, men som mener at de er for unge til å inngå et ekteskap nå. De søker derfor råd om hva de bør gjøre.

4.5 Voldsutsatte med kort botid i Norge

Kompetanseteamet ser at personer som lever med negativ sosial kontroll og æresrelatert vold ofte har høy terskel for å ta kontakt med hjelpeapparatet. Dette kan føre til at de voldsutsatte lever lenge i volden før de får hjelpen de trenger. Noen voldssaker blir dessverre ikke avdekket.

Den høye terskelen for å be om hjelp er sannsynligvis enda større for personer med kort botid i Norge. Her kan frykten for å miste oppholdstillatelsen, manglende kunnskap om det norske samfunnet, manglende norskspråklige kunnskaper og liten tillit til det offentlige hjelpeapparatet, spille inn. Det er avgjørende at de instansene som møter personer med kort botid i Norge, som asylmottakene, introduksjonsprogrammene, voksenopplæringen, NAV/flyktningetjenesten, helsetjenestene og andre, har god kompetanse på å avdekke og håndtere voldssaker.

I noen tilfeller ser Kompetanseteamet også at vold og negativ sosial kontroll har hindret den voldsutsatte fra full deltakelse i introduksjonsprogram og norskopplæring, samt hindret integrering i samfunnet. Dette handler som regel om gifte kvinner som kommer til Norge som flyktning sammen med ektefelle eller på familiegjenforening med ektefelle. Noen ganger er et barneekteskap eller et tvangsekteskap utgangspunktet for samlivet. Volden og den negative sosiale kontrollen kan være vanskelig å oppdage for hjelpeapparatet. Spørsmålene bør imidlertid stilles dersom fraværet fra introduksjonsprogrammet blir stort, ektefelle alltid er med på møtene og prater for sin kone i møtene, eller der det tydelig kommer fram at det er noe som bekymrer eller plager den utsatte. Dette kan være tegn på negativ sosial kontroll.

Noen ganger må personer som utsettes for vold søke tilflukt på et krisesenter. Og noen ganger er det ikke lenger trygt for den voldsutsatte å bo på samme stedet eller i samme kommune som voldsutøveren/utøverne. For personer med kort botid i Norge kan imidlertid flytting ut av kommunen der man er bosatt være vanskelig, også i tilfeller der det er anbefalt av sikkerhetsmessige grunner. I Norge forventes det at personer som bosettes i en kommune blir boende i denne kommunen til de kvalifiserer seg ut av introduksjonsprogram gjennom jobb eller utdanning. Dette tar vanligvis mellom tre til fem år.

Denne tilhørigheten til bosettingskommunen de første fem årene, kan imidlertid være svært vanskelig for en person som er utsatt for vold av sine nærmeste og trenger å flytte til en annen kommune for å komme i sikkerhet.

Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV 1.2.2.6 § 3 fastsetter at en person, som bosettingskommunen mottar integreringstilskudd for, bare har rett på tjenester fra NAV-kontoret i tilflyttingskommunen dersom flyttingen er avtalt mellom kommunene. Tilflyttingskommunen har mulighet til å si nei til å yte tjenester dersom avtaler ikke er inngått. Samtidig understrekes det i rundskrivet at tilflyttingskommunen ikke kan avslå en søknad om ytelser dersom det er åpenbart urimelig å avslå. Et av eksemplene som gis for når det åpenbart er urimelig å avslå, er når en person er offer for tvangsekteskap.

Likevel ser man ofte at kommunene/NAV sier nei til sekundærbosetting. Dette innebærer at den voldsutsatte ikke har mulighet til å flytte til en annen kommune enn voldsutøver(e), uten også å miste rett til stønader og introduksjonsprogram. Ofte resulterer dette i at den voldsutsatte blir boende svært lenge på krisesenter uten at man finner en løsning. Dette er svært belastende for den voksne og eventuelle barn, og kan føre til uheldige opphold i introduksjonsprogram, skolegang og barnehage.

5.

Det nasjonale bo- og støttetilbudet

Det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold (botilbudet) koordineres av Kompetanseteamet. Botilbudet er etablert i et samarbeid mellom Bufdir og fem utvalgte kommuner, og bestod per desember 2020 av 26 plasser.

Målgruppen for botilbudet er personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap, trusler om tvangsekteskap eller annen æresrelatert vold. Dette inkluderer også saker som omhandler psykisk vold og negativ sosial kontroll der den utsatte har behov for å komme i sikkerhet bort fra voldsutøver(e), med behov for oppfølging. Både kvinner, menn, par og forelder med barn kan vurderes for botilbudet.

Botilbudet består av leiligheter og kollektiv som er sikkerhetsklarert av politiet. Botiden er maksimalt ni måneder. I denne tiden får beboerne miljøterapeutisk oppfølging, etablert kontakt med aktuelle tjenester i kommunen, kontakt med frivillige fra ulike aktuelle organisasjoner, samt tilbud om deltakelse i nettverk for beboere og tidligere beboere. Botilbudene skal bidra til at tidligere beboere etter utflytting får tilstrekkelig oppfølging fra det offentlige hjelpeapparatet, fra frivillige organisasjoner og ved behov fra ansatte i bo- og støttetilbudet.

Flere av botilbudene samarbeider med frivillige organisasjoner som er en del av en mentorordning. Gjennom mentorordningen²¹ kan beboerne og tidligere beboere i botilbudet

få tilbud om mentorfamilie²², ressursvenn, aktivitetsvenn og ulike nettverkstilbud.

5.1 Nøkkeltall fra botilbudet i 2020

Etterspørselen etter botilbud har økt. Kompetanseteamet ser et behov for å øke antall plasser. Det er 22 faste plasser i botilbudet. I august 2019 ble det etablert to midlertidige plasser og i august 2020 ble det etablert ytterligere to midlertidige plasser. I 2020 har botilbudet derfor hatt 24 plasser fra januar til og med juli, og 26 plasser fra august til desember.

Det har vært 39 plasseringer i botilbudet i 2020, mot 30 plasseringer i 2019, 33 plasseringer i 2018 og 30 plasseringer i 2017.

Totalt har det bodd 47 personer i botilbudet i 2020. Åtte av disse ble plassert i 2019.

I første halvdel av 2020 var det et belegg på mellom 54 % og 88 % (62 % i gjennomsnitt). I andre halvdel var belegget på mellom 62% og 92 % (76 % i gjennomsnitt). Det er sannsynlig at det relativt lave belegget i botilbudet fra mars til mai (54 %) kan være påvirket av pandemien, med få henvendelser til Kompetanseteamet. Samtidig er det verdt å bemerke at lavt belegg ikke alltid handler om liten etterspørsel etter botilbud. Det er ikke alle plassene som passer for alle, noe som kan innebære at det kan være venteliste ved et botilbud samtidig som det er ledig i et annet botilbud. En plass kan også stå ledig, men «holdes av» mens noen klargjøres for plassering.

²¹ <https://bufdir.no/aeresrelatert-vold>

²² <https://rodekorstelefonen.no/mentorfamilie>

25 personer har flyttet ut av botilbudet i 2020. Av disse hadde 19 personer botid over seks måneder og seks personer botid på mindre enn seks måneder.

Informasjon om de 39 som ble plassert i 2020:

- > Personer med åtte ulike landbakgrunner. De fleste med bakgrunn fra Afghanistan (elleve saker), Pakistan (ti saker) og Syria (åtte saker).
- > 32 voksne og syv barn (fire mødre med barn i alderen 1–7 år).
- > Av de voksne var 27 kvinner og fem menn (inkludert to par).
- > Av de voksne var syv personer 25–35 år, 14 personer var 21–24 år, og ti personer var 18–20 år.

5.1.1 Arbeid med saker der det ikke blir plassering i botilbud

86 personer ble vurdert for botilbudet i 2020, men bare 39 personer ble tildelt plass. Årsakene til det kan være mange. Det kan blant annet være at egnet eller ønsket botilbud i en kommune er fullt, at personen underveis i prosessen flytter til annen bolig eller tilbake til familie/ektefelle, eller at personen ikke er egnet for botilbudet på grunn av for eksempel rusproblemer, kriminell aktivitet og/eller kriminelt nettverk. Det har også vært noen henvendelser om botilbud for etnisk norske personer utsatt for negativ sosial kontroll og vold, som har brutt eller ønsker å bryte med lukkede trossamfunn, og trenger trygghet og oppfølging. Sistnevnte er imidlertid ikke innlemmet i målgruppen for dette botilbudet. I noen saker kan også barnefordeling og samvær være en utfordring eller et hinder for plassering i botilbudet der de voldsutsatte er en forelder og barn.

I flere av sakene der det ikke har blitt plassering i botilbudet, bidrar Kompetanseteamet likevel med veiledning eller ved å koble på ulike instanser som kan følge opp ved flytting til en ny kommune. Dette kan være instanser

som politi, utekontakt, minoritetsrådgiver, flyktningetjeneste, familievern eller andre. I disse sakene, som i botilbudssakene, kan det være behov for både oppfølging og sikkerhetstiltak. Særlig krevende oppleves sakene som gjelder bosatte flyktninger som må flytte på grunn av sikkerhet, men utenom botilbudet. (Mer om sekundærbosetting i 4.5 Voldsutsatte med kort botid i Norge).

5.2 Erfaringer fra pandemien

Mars til mai 2020 var en periode med få henvendelser om behov for botilbudsplass. Under nedstengningen av skoler og andre sosiale møteplasser har flere som utsettes for vold og negativ sosial kontroll uttrykt at de har mistet pausen de vanligvis har hatt fra en vanskelig hjemmesituasjon. Noen av de som før mars hadde vurdert flytting hjemmefra, ble mer bestemte om sin avgjørelse i denne perioden, og flyttet deretter til kriesenter når samfunnet igjen åpnet litt opp.

I 2020 har det vært viktig å sikre smitteverntiltak og beredskapsplaner i botilbudene. For beboere har det vært ulike tilpasninger med tanke på oppfølging. Det har blitt mer oppfølging individuelt, utendørs og per telefon for å minske smitterisiko. Det har vært færre sosiale aktiviteter og færre fysiske nettverksarrangementer for beboere og tidligere beboere.

For beboere som tidligere har levd med negativ sosial kontroll og begrenset sosial frihet, kan smitteverntiltakene ha vært vanskelig å håndtere og akseptere. Tiltakene har ført til mindre aktivitet og mer begrenset omgang med både hjelpeapparatet og venner.

6. Statistikk

6.1

Tabelloversikt

6.2 Alle saker		6.6 Tall pr landbakgrunn fordelt på hovedbekymring, kjønn og alder	
Tabell 1	Antall saker per år 2015–2020	31	
Tabell 2	Antall saker per måned i 2019 og 2020	31	Syria
Tabell 3	Antall saker fordelt på alder	31	Tabell 22 Syria - Alder
Tabell 4	Saker fordelt på kjønn	32	Tabell 23 Syria - Kjønn
Tabell 5	Hovedbekymring i sakene	32	Tabell 24 Syria - Hovedbekymring
Tabell 6	Saker fordelt på landbakgrunn	33	Pakistan
Tabell 7	Hvem henvender seg til Kompetanseteamet	34	Tabell 25 Pakistan - Alder
6.3 Utsatte i utlandet			Tabell 26 Pakistan - Kjønn
Tabell 8	Utsatte i utlandet fordelt på alder	35	Tabell 27 Pakistan - Hovedbekymring
Tabell 9	Utsatte i utlandet fordelt på kjønn	35	Afghanistan
Tabell 10	Utsatte i utlandet fordelt på hovedbekymring	35	Tabell 28 Afghanistan - Alder
Tabell 11	Utsatte i utlandet fordelt på landbakgrunn	36	Tabell 29 Afghanistan - Kjønn
6.4 Utlendingssakene			Tabell 30 Afghanistan - Hovedbekymring
Tabell 12	Utlendingssaker fordelt på alder	36	Irak
Tabell 13	Utlendingssaker fordelt på kjønn	37	Tabell 31 Irak - Alder
Tabell 14	Utlendingssaker fordelt på hovedbekymring	37	Tabell 32 Irak - Kjønn
Tabell 15	Utlendingssaker fordelt på landbakgrunn	38	Tabell 33 Irak - Hovedbekymring
Tabell 16	Hvem henvender seg til Kompetanseteamet om utlendingssaker	38	Somalia
Tabell 17	Utlendingssaker fordelt på oppholdsstatus	39	Tabell 34 Somalia - Alder
6.5 Saker som gjelder barn			Tabell 35 Somalia - Kjønn
Tabell 18	Antall saker som gjelder barn fordelt på kjønn	39	Tabell 36 Somalia - Hovedbekymring
Tabell 19	Antall saker som gjelder barn fordelt på hovedbekymring	40	Russland
Tabell 20	Saker som gjelder barn fordelt på landbakgrunn	41	Tabell 37 Russland - Alder
Tabell 21	Hvem henvender seg til Kompetanseteamet i saker som gjelder barn	42	Tabell 38 Russland - Kjønn
			Tabell 39 Russland - Hovedbekymring
			Sudan
			Tabell 40 Sudan - Alder
			Tabell 41 Sudan - Kjønn
			Tabell 42 Sudan - Hovedbekymring
			Norge
			Tabell 43 Norge - Alder
			Tabell 44 Norge - Kjønn
			Tabell 45 Norge - Hovedbekymring

6.2 Alle saker

Tabell 1

Antall saker per år 2015–2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall saker	399	597	560	595	669	649

Tabell 2

Antall saker per måned i 2019 og 2020

	Antall saker 2019	Antall saker 2020
Januar	73	79
Februar	67	43
Mars	62	45
April	52	36
Mai	48	38
Juni	58	71
Juli	41	23
August	55	39
September	61	73
Oktober	53	51
November	52	100
Desember	45	51

Tabell 3

Antall saker fordelt på alder

	2018	2019	2020	2020 i %
Over 18	323	391	373	57,5 %
Under 18	271	267	273	42 %
Ukjent	1	11	3	0,5 %
Totalsum	595	669	649	100 %

Tabell 4

Saker fordelt på kjønn

	2018	2019	2020	2020 i %
Jente/kvinne	451	514	496	76,4 %
Gutt/mann	117	115	139	21,4 %
Ukjent	27	40	14	2,2 %
Totalsum	595	669	649	100 %

Tabell 5

Hovedbekymring i sakene

	2018	2019	2020	2020 i %
Trusler/vold	121	187	206	31,7 %
Negativ sosial kontroll	15	89	97	14,9 %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	87	74	68	10,5 %
Ufrivillig opphold i utlandet	88	77	60	9,2 %
Frykt for tvangsekteskap	71	49	51	7,9 %
Annet	26	48	45	6,9 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	37	35	39	6 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	45	28	22	3,4 %
Frykt for kjønnslemlestelse	16	26	20	3,1 %
Frykt for barneekteskap	... ²³	...	9	1,4 %
Mistanke om barneekteskap	...	8	9	1,4 %
Gjennomført tvangsekteskap	11	22	8	1,2 %
Kategorier med 6 eller færre saker			15	2,3 %
Totalsum	595	669	649	100 %

23 Hovedbekymringskategorier med færre enn seks saker.

Tabell 6

Saker fordelt på landbakgrunn

	2018	2019	2020	2020 i %
Syria	65	97	131	20,2 %
Pakistan	117	119	116	17,9 %
Afghanistan	62	74	78	12 %
Irak	63	74	72	11,1 %
Somalia	90	109	67	10,3 %
Russland	38	32	27	4,2 %
Sudan	... ²⁴	...	26	4 %
Norge	...	12	23	3,5 %
Tyrkia	9	8	16	2,5 %
Palestina	18	31	11	1,7 %
Eritrea	...	9	9	1,4 %
Sri Lanka	9	9	7	1,1 %
Land med 6 eller færre saker			53	8,2 %
Ukjent			13	2 %
Totalsum	595	669	649	100 %

²⁴ Landbakgrunn som gjelder færre enn seks saker.

Tabell 7

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet

	2018	2019	2020	2020 i %
Minoritetsrådgiver	36	107	111	17,1 %
Barnevernet (kommunalt)	120	100	84	12,9 %
UDI	81	93	73	11,2
Krisesenter	33	25	53	8,2 %
Politiet	53	67	48	7,4 %
Andre	33	55	30	4,6 %
Flyktningetjenesten	27	24	29	4,5 %
Personen selv tok kontakt	20	18	29	4,5 %
En skoleansatt	26	16	24	3,7 %
En utenriksstasjon med integreringsrådgiver	43	36	24	3,7 %
Frivillige organisasjoner	10	21	22	3,4 %
Bufetat (barnevernet)	11	7	18	2,8 %
NAV	7	22	18	2,8 %
Skolehelsetjenesten	20	14	11	1,7 %
Den utsattes familie	... ²⁵	...	10	1,5 %
En norsk utenriksstasjon uten IR	6	...	10	1,5 %
Primærhelsetjenesten (utenom skole)	6	15	10	1,5 %
Politiets utlendingsseksjon	...	6	9	1,4 %
Advokat	8	1,2 %
Meldere som har 6 eller færre saker			28	4,3 %
Totalsum	595	669	649	100 %

25 Instanser som har henvendt seg til Kompetanseteamet i færre enn seks saker.

6.3

Utsatte i utlandet

Tabell 8

Utsatte i utlandet fordelt på alder

	2018	2019	2020	2020 i %
Over 18 år	50	46	40	37,4 %
Under 18 år	95	96	67	62,6 %
Ukjent		3		
Totalsum	145	145	107	100 %

Tabell 9

Utsatte i utlandet fordelt på kjønn

	2018	2019	2020	2020 i %
Jente/kvinne	90	106	74	69,2 %
Gutt/mann	42	26	30	28 %
Ukjent	13	13	3	2,8 %
Totalsum	145	145	107	100 %

Tabell 10

Utsatte i utlandet fordelt på hovedbekymring

	2018	2019	2020	2020 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	64	75	55	51,4 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	35	25	17	15,9 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	7	6	9	8,4 %
Kategorier med 6 eller færre saker			26	24,3 %
Totalsum	145	145	107	100 %

Tabell 11

Utsatte i utlandet fordelt på landbakgrunn

	2018	2019	2020	2020 i %
Somalia	57	55	30	28 %
Sudan	... ²⁶	...	22	20,6 %
Irak	19	13	13	12,1 %
Syria	...	10	11	10,3 %
Russland	11	11	8	7,5 %
Palestina	14	8	7	6,5 %
Afghanistan	...	8	...	
Pakistan	11	17	...	
Land med færre enn 6 saker	28	20	16	15 %
Totalsum	145	145	107	100 %

6.4 Utlendingssakene

Tabell 12

Utlendingssaker fordelt på alder

	2018	2019	2020	2020 i %
Over 18 år	113	143	133	83,1 %
Under 18 år	12	19	27	16,9 %
Ukjent	1	1		
Totalsum	126	163	160	100 %

²⁶ Landbakgrunn som gjelder færre enn seks saker.

Tabell 13

Utlendingssaker fordelt på kjønn

	2018	2019	2020	2020 i %
Jente/kvinne	92	119	125	78,1 %
Gutt/mann	32	43	35	21,9 %
Ukjent	2	1	0	0 %
Totalsum	126	163	160	100 %

Tabell 14

Utlendingssaker fordelt på hovedbekymring

	2018	2019	2020	2020 i %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	81	74	65	40,6 %
Trusler/ vold	13	25	30	18,8 %
Ufrivillig opphold i utlandet	6	21	15	9,4 %
Frykt for tvangsekteskap	8	6	8	5 %
Annet	... ²⁷	...	8	5 %
Gjennomført tvangsekteskap	...	12	8	5 %
Negativ sosial kontroll	7	4,4 %
Kategorier med 6 eller færre saker			19	11,9 %
Totalsum	126	163	160	100 %

²⁷ Hovedbekymringskategorier med færre enn seks saker.

Tabell 15

Utlendingssaker fordelt på landbakgrunn

	2018	2019	2020	2020 i %
Pakistan	66	61	56	35 %
Afghanistan	13	14	20	12,5 %
Irak	7	17	10	6,3 %
Syria	7	17	10	6,3 %
Russland	... ²⁸	...	8	5 %
Sudan	8	5 %
Somalia	...	20	7	4,4 %
Land med 6 eller færre saker	30	33	41	25,6 %
Totalsum	126	163	160	100 %
Totalsum	145	145	107	100 %

Tabell 16

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet om utlendingssaker

	2018	2019	2020	2020 i %
UDI	79	91	72	45 %
Minoritetsrådgiver	... ²⁹	9	12	7,5 %
En utenriksstasjon med integreringsrådgiver	...	15	11	6,9 %
Politiet	12	8	10	6,3 %
Politiets utlendingsseksjon	...	6	9	5,6 %
Krisesenter	9	5,6 %
Kategorier med 6 eller færre saker			37	23,1%
Totalsum	126	163	160	100 %

²⁸ Landbakgrunn som gjelder færre enn seks saker.²⁹ Instanser som har henvendt seg til Kompetanseteamet i færre enn seks saker.

Tabell 17

Utlendingssaker fordelt på oppholdsstatus

	2018	2019	2020	2020 i %
Norsk statsborgerskap	57	67	66	41,3 %
Søkt familieinnvandring	21	34	18	11,3 %
Asyl (innvilget)	... ³⁰	13	15	9,4 %
Har familieinnvandringstillatelse	9	15	13	8,1 %
Asylsøker med endelig avslag	7	4,4 %
Permanent opphold	7	4,4 %
Kategorier med 6 eller færre saker			34	21,3%
Totalsum	126	163	160	100 %

6.5

Saker som gjelder barn

Tabell 18

Antall saker som gjelder barn fordelt på kjønn

	2018	2019	2020	2020 i %
Jenter	183	191	191	70 %
Gutter	65	45	68	24,9 %
Ukjent	23	31	14	5,1 %
Totalsum	271	267	273	100 %

³⁰ Oppholdsstatus som gjelder færre enn seks saker.

Tabell 19

Antall saker som gjelder barn fordelt på hovedbekymring

	2018	2019	2020	2020 i %
Trusler/vold	37	64	60	22 %
Negativ sosial kontroll	7	31	49	17,9 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	26	24	32	11,7 %
Ufrivillig opphold i utlandet	15	25	28	10,3 %
Frykt for tvangsekteskap	34	19	21	7,7 %
Annet	10	16	21	7,7 %
Frykt for kjønnslemlestelse	15	25	20	7,3 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	40	19	19	7 %
Frykt for barneekteskap	9	3,3 %
Mistanke om barneekteskap	... ³¹	7	8	2,9 %
Kategorier med 6 eller færre saker			6	2,2 %
Totaltsum	271	267	273	100 %

31 Hovedbekymringskategori som gjelder færre enn seks saker

Tabell 20

Saker som gjelder barn fordelt på landbakgrunn

	2018	2019	2020	2020 i %
Syria	37	48	63	23,1 %
Somalia	56	71	52	19 %
Irak	29	28	29	10,6 %
Afghanistan	25	15	26	9,5 %
Pakistan	23	16	25	9,2 %
Sudan	16	5,9 %
Russland	21	16	14	5,1 %
Norge	12	4,4 %
Eritrea	7	2,6 %
Palestina	11	12	...	
Land med 6 eller færre saker	58	52	29	10,6 %
Totalsum	271	267	273	100 %

Tabell 21

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet i saker som gjelder barn

	2018	2019	2020	2020 i %
Barnevernet (kommunalt)	99	83	70	25,6 %
Minoritetsrådgiver	14	49	48	17,6 %
Politiet	22	31	23	8,4 %
Annet	... ³²	...	19	7 %
En skoleansatt	18	9	15	5,5 %
Bufetat (barnevernet)	8	...	13	4,8 %
Flyktningetjenesten	11	8	11	4 %
Skolehelsetjenesten	16	9	10	3,7 %
Krisesenter	10	3,7 %
En utenriksstasjon med integreringsrådgiver	16	16	9	3,3 %
Frivillige organisasjoner	...	8	9	3,3 %
En utenriksstasjon uten integreringsrådgiver	7	2,6 %
Kategorier med 6 eller færre saker			29	10,6%
Totalsum	271	267	273	100 %

32 Instanser som henvender seg i færre enn seks saker.

6.6

Tall per landbakgrunn fordelt på hovedbekymring, kjønn og alder

Syria

Tabell 22

Syria - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	67	51,1 %
Under 18 år	63	48,1 %
Ukjent	1	0,8 %
Totalsum	131	100 %

Tabell 23

Syria - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	105	80,2 %
Gutt/mann	22	16,8 %
Ukjent	4	3,1 %
Totalsum	131	100 %

Tabell 24

Syria - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Trusler/vold	54	41,2 %
Negativ sosial kontroll	19	14,5 %
Annet	11	8,4 %
Frykt for tvangsekteskap	11	8,4 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	10	7,6 %
Mistanke om barneekteskap	8	6,1 %
Kategorier med 6 eller færre saker	18	13,7 %
Totalsum	131	100 %

Pakistan

Tabell 25

Pakistan - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	91	78,4 %
Under 18 år	25	21,6 %
Totalsum	116	100 %

Tabell 26

Pakistan - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	82	29,3 %
Gutt/mann	34	70,7 %
Totalsum	116	100 %

Tabell 27

Pakistan - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	40	34,5 %
Trusler/vold	34	29,3 %
Negativ sosial kontroll	16	13,8 %
Frykt for tvangsekteskap	8	6,9 %
Kategorier med 6 eller færre saker	18	15,5 %
Totalsum	116	100 %
Kategorier med 6 eller færre saker	18	13,7 %
Totalsum	131	100 %

Afghanistan

Tabell 28

Afghanistan - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	52	66,7 %
Under 18 år	26	33,3 %
Totalsum	78	100 %

Tabell 29

Afghanistan - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	56	71,8 %
Gutt/mann	22	28,2 %
Totalsum	78	100 %

Tabell 30

Afghanistan - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Trusler/vold	35	44,9 %
Negativ sosial kontroll	12	15,4 %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	10	12,8 %
Frykt for tvangsekteskap	9	11,5 %
Annet	8	10,3 %
Kategorier med 6 eller færre saker	4	5,1 %
Totalsum	78	100 %

Irak

Tabell 31

Irak - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	43	59,7 %
Under 18 år	29	40,3 %
Totalsum	72	100 %

Tabell 32

Irak - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	65	90,3 %
Gutt/mann	7	9,7 %
Totalsum	72	100 %

Tabell 33

Irak - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Trusler/vold	29	40,3 %
Negativ sosial kontroll	9	12,5 %
Ufrivillig opphold i utlandet	8	11,1 %
Kategorier med 6 eller færre saker	26	36,1 %
Totalsum	72	100 %

Somalia

Tabell 34

Somalia - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	15	22,4 %
Under 18 år	52	77,6 %
Totalsum	67	100 %

Tabell 35

Somalia - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	40	59,7 %
Gutt/mann	17	25,4 %
Ukjent	10	14,9 %
Totalsum	67	100 %

Tabell 36

Somalia - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	13	19,4 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	12	17,9 %
Frykt for kjønnslemlestelse	9	13,4 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	7	10,4 %
Annet	7	10,4 %
Kategorier med 6 eller færre saker	19	28,4 %
Totalsum	67	100 %

Russland

Tabell 37

Russland - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	13	48,1 %
Under 18 år	14	51,9 %
Totalsum	27	100 %

Tabell 38

Russland - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	25	92,6 %
Gutt/mann	2	7,4 %
Totalsum	27	100 %

Tabell 39

Russland - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Trusler/vold	9	33,3 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	7	25,9 %
Kategorier med 6 eller færre saker	11	40,7 %
Totalsum	27	100 %

Sudan

Tabell 40

Sudan - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	10	38,5 %
Under 18 år	16	61,5 %
Totalsum	26	100 %

Tabell 41

Sudan - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	17	65,4 %
Gutt/mann	9	34,6 %
Totalsum	26	100 %

Tabell 42

Sudan - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	15	57,7 %
Kategorier med 6 eller færre saker	11	42,3 %
Totalsum	26	100 %

Norge

Tabell 43

Norge - Alder

	2020	2020 i %
Over 18 år	11	52,2 %
Under 18 år	12	47,8 %
Totalsum	23	100 %

Tabell 44

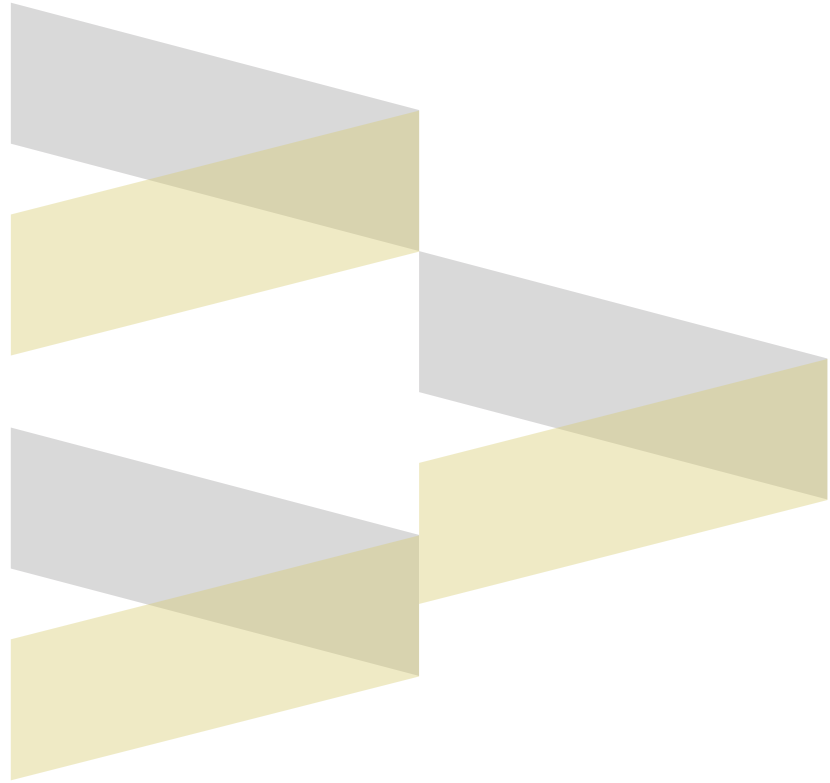
Norge - Kjønn

	2020	2020 i %
Jente/kvinne	13	56,5 %
Gutt/mann	10	43,5 %
Totalsum	23	100 %

Tabell 45

Norge - Hovedbekymring

	2020	2020 i %
Negativ sosial kontroll	13	56,5 %
Kategorier med 6 eller færre saker	10	43,5 %
Totalsum	23	100 %

Bufdir

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

